

Plenum

Tisdag 5.3.2019 kl. 14.11—18.22

3. Lagmotion med förslag till lag om upphävande av 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om pension för riksdagsmän och till vissa lagar som har samband med den

Lagmotion LM 84/2018 rd
Medborgarinitiativ MI 1/2018 rd
Lagmotion LM 18/2016 rd
Utskottets betänkande ShUB 36/2018 rd

Första behandlingen

Talman Paula Risikko: Ärende 3 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 36/2018 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

Debatt

14.42 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä hyvin tunteita ja kansalaisten oikeudenmukaisuuden käsitystäkin herättävä ja siihen liittyvä esitys on nyt sitten viimein täällä salissa. Esitys koskee siis kansanedustajien sopeutumiseläkettä, sopeutumisrahaa.

Eduskuntaryhmien puheenjohtajat antoivat yksimielisen esityksen, jossa oli tarkoitus muuttaa järjestelmä oikeudenmukaisemmaksi. Uskon, että tämä myös vastaa kansalaisten odotusta sen suhteen, miten kansanedustaja sitten, kun hänen työnsä täällä päättyy, todella voi sopeutua takaisin yhteiskuntaan. Meitä on hyvin monenlaisia sopeutujia: on niitä, jotka istuvat yhden kauden tai ehkä vain kaksi vuotta, ja sitten on niitä, jotka istuvat yli 20 vuotta. Monen kohdalla saattaa käydä niin, että se hankittu ammattitaito, ala, jonka piiristä on tähän työhön tullut, on siinä 20 vuoden aikana jo muuttanut muotoaan, kasvanut, mennyt eteenpäin niin paljon, että siihen entiseen työhön palaaminen on mahdotonta, ja sen tähden tällainen järjestelmä on rakennettu.

Nyt tämä esitys on varsin tasapainoinen, vaikka mielestäni siinä on selkeitä puutteita, jotka myös tuon tässä nyt tiettäväksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perusteltuna, että kaikki kansanedustajat ovat samanlaisen etuusjärjestelmän piirissä edustajakautensa jälkeen. Tässä kun on pohdittu tätä sopeutumisrahan jälkeistä elämää, on huomioitu erilaisten muiden etuuksien vaikutusta tähän sopeutumisrahaan, ja valitettavasti tästä jäi pois yksi asia, joka on aika merkittävä: Olisi ollut tärkeää tarkemmin säätää niistä tuloista, jotka vähentävät tai eivät vähennä sopeutumisrahaa, ja esimerkkinä nostan nyt hyvin tärkeän asian, joka on kunnallisesta luottamustoimesta saatava kokouspalkkio. Se olisi pitänyt selkeästi kirjata sellaiseksi tuloksi, joka ei vähennä sopeutumisrahaa tai vähentää sopeutumisrahaa — jompsinkumpsin. Nyt

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

tämä jää verottajan harkinnan varaan, ja me kaikki voimme tietää, mitä verottaja tässä asiassa tulee kohta ehdottamaan. Nyt kun on tämä ilmoitusvelvollisuus tästä sopeutumisrahasta ja siihen liittyvistä tuloista tuonne Kevan piiriin, niin tässä syntyy tällainen jatkuva käytännön tilanne, jossa joudun — jos olen aivan tarkka — kuukauden välein ilmoittamaan, minkälaisia tuloja ja palkkioita olen kunnallisesta luottamustoimestani saanut, ja tämä tulee kyllä raskaaksi menettelyksi. Toivonkin, että tähän asiaan voitaisiin palata tarkemmalla rajauksella jossain yhteydessä.

Ja sitten täytyy sanoa ihan kohtuuden nimissä se asia, että jotenkin näiltä pitkän uran eduskunnassa tehneiltä, joiden eduskuntatyöhön mahtuu ministerikausia ynnä muita, tämä esitys kyllä vie kohtuuttoman paljon ja heidät olisi pitänyt tässä esityksessä huomioida paremmin. Pidän oikeudenmukaisena sitä, että kun henkilö antaa koko elämänsä koko kansakunnan palvelemiseen, niin sitten ei siihen keskusteluun lisätä sitä ajatusta, että hän on istunut täällä vain hyötyäkseen jostakin tulevasta etuisuudesta, joka ei edes ole kohtuuton. Minusta valiokunta olisi voinut nämä asiat vielä tarkemmin huomioida, nyt tässä on vain muutaman vuoden siirtymäkausi näille ihmisille. Puhun nyt siis heistä, jotka mahdollisesti yli 20, yli 30:kin vuotta ovat olleet tässä talossa ja joilla on ministerikausia takanaan. Nyt heidän kohdallaan tämä esitys ei ole kohtuullinen. [Pertti Salolainen: Näinhän se on!]

14.46 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Tuossa edellinen edustaja totesi, että me lähdimme tekemään semmoista uudistusta, jossa henkilöt ja edustajat, jotka täältä putoavat, olisivat samassa tilanteessa, ja lähdimme korjaamaan sitä, kun julkisuudessaakin oli paljon esillä näitä ihmisiä, jotka vuosikautia ja loppuikänsä saivat sopeutumiseläkettä ja tämän päälle sitten tienasivat pääomatuloja, ja se oli vastoin kansan oikeustajua. Tähän uudistukseen lähdimme. Me lähdimme ilomielin myös perussuomalaisten ryhmänä tätä vääryyttä korjaamaan, ja tästä on ollut myös meidän ryhmästämme lakialoite. Tästä on ollut myös kansalaisaloite, ja kansalaiset ovat tätä laajasti vaatineet.

Mutta eipä aikaakaan, kun tämä eduskuntaryhmien puheenjohtajien ryhmä kokoontui — siellä oli vaihteleva kokoonpano ihmisten poissaolojen vuoksi — ja sinne rupesi tulemaan pöydälle myös muita asioita, pienempiä nyanssiasioita äitiyspäivärahoihin ja tämmöisiin liittyen, jotka kuulostivat erittäin tärkeiltä. Mutta sitten jossakin vaiheessa siellä ruvettiin puhumaan siitä, että entäpä sitten nykyisten istuvien kansanedustajien sopeutusraha ja heidän tulevaisuutensa. Täytyy sanoa, että moni edustaja käytti sellaisiakin puheenvuoroja, että tuntuu jotenkin pahalta, kun lähdetään itse säätämään näistä asioista täällä eduskunnan lakialoiteilla, mutta asia eteni.

Tässä vaiheessa perussuomalaiset katsoivat, että he eivät voi olla mukana siinä, että me samalla nostamme tällä hetkellä istuvien kansanedustajien sopeutusrahaa, ja tästä tämä meidän eriävä mielipiteemme lähti liikkeelle. Me hyväksymme ilomielin, että me korjaamme tämän kohtuuttomuuden, josta on pitkän aikaa ollut puhetta, mutta me emme hyväksy sitä, että me samalla tässä tilanteessa, kun on ollut kaikenlaisia leikkauksia, kuitenkin korotamme omaa sopeutusrahaamme. Me olisimme suostuneet siihen, että meidät olisi laitettu kaikkien kansalaisten kanssa samalle viivalle, jos muutoksia olisi haluttu tehdä, eliikkä kun me putoamme täältä, me olemme samanlaisten velvoitteiden parissa kuin muutkin. Jos me saamme ansiosidonnaista päivärahaa, hyvä, mutta meillä on aktiivisuusvelvoite, me joudumme käymään koulutuksessa, me joudumme hakemaan töitä aktiivisesti, tai jos me emme saa ansiosidonnaista, me saamme muita työttömyysturvaetuuksia, mutta meillä olisi silloin myös ne velvollisuudet, mitä muullakin kansalla on. Me olemme puhuneet siitä,

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

että aktiivisuusvelvoitteen takia on kansalaisilta leikattu paljon rahaa, kun he eivät pysty omasta syystä sitä täyttämään, mutta nyt tässä on tilanne, jossa kansanedustajat ovat eri asemassa eli paremmassa asemassa kuin tavalliset kansalaiset.

Lisäksi tässä lakiehdotuksessa ehdotetaan, että sopeutumisrahaa maksetaan, mikäli edustajantoimi on kestänyt vähintään yhden vuoden. Tämä on parannus nykytilaan. Nykyään sen on pitänyt kestää vähintään kolme vuotta — parannus nykytilaan. Lisäksi täällä on kansliatoimikunnalla mahdollisuus hakemuksesta myöntää kansanedustajana toimineelle ylimääräinen sopeutumisraha, ja tilalle on tullut sitten tämmöinen, että harkinnanvaraisesti voidaan erilaisista sosiaalisista syistä miettiä tällaista rahaa. Mielestäni siellä voi olla vanhoja ystäviä harkitsemassa näitä. Se ei ehkä ole ihan paras tapa.

Perussuomalaisen eduskuntaryhmän kansanedustaja Arja Juvonen on jättänyt meidän ryhmämme puolesta tämän vastalauseen, ja totean tässä, että ryhmämme jättää tämän vastalauseen. Eli hyväksymme tämän kolmannen lakiehdotuksen mietinnön mukaisena ja teemme vastalauseen muutosehdotukset ensimmäiseen ja toiseen lakiehdotukseen siten, että ensimmäisen lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttia muutetaan siten, että eläkkeensaajalla, jolla on maksussa tällä lailla lakkautettava eläke, on oikeus saada lakkautetun eläkkeen sijaan kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain mukaista sopeutumisrahaa kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta lähtien. Tässä lakialoitteessa ehdotetaan tällä hetkellä kolmea vuotta. Elikkä kaikille kuulijoille tiedoksi, että nyt kun me lakkautamme tämän hillotolppajärjestelmän — kutsun sitä nyt tällä nimellä — niin tähän tulee siirtymäaika. Tämä tuli perustuslakiasiantuntijoiden näkemyksistä, että siihen täytyy laittaa tietty siirtymäaika, ja tähän lakialoitteeseen se laitettiin kolmeksi vuodeksi. Jossakin vaiheessa oli tämmöisiä näkemyksiä, että 2—3 vuotta, ja ilmeisesti — ja ilmeisimmin — suurin osa perustuslakiasiantuntijoista oli tämän kolmen vuoden kannalla, ja tähän lakialoitteeseen on nyt sitten se kolme vuotta laitettu. Me ehdotamme, että se olisi kuitenkin kaksi vuotta. Varmaan kahdessa vuodessa pystyy sopeutumaan pienempiinkin tuloihin.

Sitten toisen lakiehdotuksen kohdalta me haluamme muuttaa 2 §:ää siten, että sopeutumisrahaa maksetaan enintään yhden vuoden ajan, mikäli edustajantoimi on kestänyt vähintään kolme vuotta. Elikkä, kun nykyisin se on kolme vuotta, mitä täällä pitää istua, jotta saa sopeutumisrahaa, niin me emme ole nyt valmiita alentamaan sitä yhteen vuoteen eli tätä parannusta tekemään. Lisäksi me poistaisimme 19 §:n 3 momentin, joka kuuluu: ”Kansliatoimikunta voi hakemuksesta myöntää kansanedustajana toimineelle ylimääräisen sopeutumisrahan enintään 12 kuukaudeksi, jos siihen on terveydellisiä, taloudellisia, sosiaalisia tai muita erityisiä syitä.” Elikkä tältäkin osin katsomme, että samalle viivalle — ei mitään ylimääräisiä kansliatoimikunnan vanhojen tovereiden tai nykyisten ystävien tekemiä päätöksiä.

Ilolla siis tervehdimme sitä, että saadaan se hillotolppajärjestelmä pois, mutta emme katso hyvällä emmekä voi olla mukana nostamassa meidän sopeutumisrahajärjestelmää, kun me emme ole edes valmiita ottamaan itsellemme samalla aktiivisuusvelvollisuutta, jota koko muu oppositio on täällä meidän kanssamme arvostellut. Tulkaa nyt mukaan tähän: ei nyt nosteta sitä sopeutusrahaa ilman, että me laitamme meidät itsemme aktiivisuusvelvoitteen pariin. — Kiitos.

14.53 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä tuon semmoista arkirealismia tähän keskusteluun. Nythän tämä sopeutumisraha tällä hetkellä on jotain 1 700 euron luokkaa eikä vastaa edes meidän nykyistä ansiosidonnaista järjestel-

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

määmmme. Nyt tämä uusi sopeutumisraha, sen minimitaso, ei vastaa edelleenkään tätä ansiosidonnaista tulotasoa, joka olisi noin 2 400 edustajanpalkkiosta laskettuna. En ymmärrä ihan tätä perussuomalaisten ja edustaja Meren jonkinlaista melkein puolivihamielisyyttä sitä vastaan, että täällä yhteiskunnassa tehtävää hoitavien ihmisten ihan semmoinen perusturva hoidetaan tällä kuntoon.

Puhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro edustajat Anttila, Modig ja Myllykoski.

14.54 Sirkka-Liisa Anttila kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Edustaja Merelle vain pieni oikaisu, kun te peräänkuulutitte sitä, että tämän järjestelmän pitäisi olla mahdollisimman yhdenmukainen sen kanssa, mitä on muillakin ihmisillä. Esimerkiksi tämä 15 vuoden jakso, joka tässä on kansanedustajilla eläkkeen kertymän perustana, tekee sen, että täällä ollessa syöt omaa eläkettäsi, eikä sekään ole oikeudenmukainen. Se ei ole sellaista, mitä muille ihmisille aiheutuu, koska yleensä kun palvelet pidempään, niin normaalisti siitä hyödyt, mutta täällä tapahtuu toisin päin.

14.54 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi kyllä kuin ihmetellä tätä perussuomalaisten kantaa, koska aiemminhan te olette esittäneet, että sopeutumisrahan tulisi olla ansiosidonnainen, täysin niin kuin se on. Elikkä te olette esittäneet korkeampaa sopeutumisrahaa kuin mitä tässä esitetään, ja nyt te esitätte, että näin ei voi toimia, koska asetetaan eriarvoiseen tilanteeseen.

Tämä on minun mielestäni kyllä populistin huipentuma. Eli esitetään vähemmän sopeutumisrahaksi kuin mitä perussuomalaiset ovat aiemmin vaatineet, mutta perussuomalaiset eivät voi sitä hyväksyä, koska se on heidän mielestään liikaa, vaikka se on vähemmän kuin mitä he ovat aiemmin esittäneet.

14.55 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pakko jatkaa tuosta edustaja Modigin puheenvuorosta. Jollain tavalla käsittämätöntä, että ollaan ensin vaatimassa ansiosidonnaista päivärahaa kansanedustajille. Kyllä joo, minäkin olisin suostunut, mutta en siihen, mitä perussuomalaiset sen esittivät eli ansiosidonnaiseen päivärahaan. Olin omassa ehdotuksessani sillä kannalla, että pitäisi olla ansioperusteisen päivärahan kaltainen järjestelmä, joka sulkisi myös pois pääomatulot. Mutta perussuomalaisten mallissa ansiosidonnaisella päivärahalla ei toteudu juuri se erityisasia, mikä oli, että haluttiin kitkeä ne väärinkäytökset pois, joita jotkut kansanedustajaeläkkeellä olevat ihmiset nauttivat, eli nostivat yrityksen pääomatuloja ja samaan aikaan eduskunnan eläkettä. Ja perussuomalaiset olivat tässä kelkassa täysillä mukana eli huutamassa sitä, että pääomatulojen pitää olla edelleen sallittuja ansiosidonnaisen päivärahan maksuperusteissa.

14.56 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toki ymmärrän nämä lakialoitteen takana seisovien asenteen, koska heidän eivät kerro sitä, että me muutamme tällä hetkellä järjestelmän, jossa ihmiset saavat koko ikänsä, eläkeikään asti, sopeutumiseläkettä. Se on ihan eri asia kuin se, että asetetaan samaan asemaan. Jos asetetaan työttömyysturvan kohdalla samaan asemaan, niin se riippuu siitä, mikä on taustasi. Se voi olla työttömyyspäiväraha, se voi olla ansiosidonnainen päiväraha, mutta joka tapauksessa se on samalla viivalla aktiiviveloitteiden kanssa. Ja sitä paitsi teillä on tässä esityksessä nyt molemmat. Täällä saa valita. Täällä lukee, että saa valita joko ansiosidonnaisen päivä-

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

rahan tai sopeutusrahan, kumpi on sitten edustajalle edullisempi. Te saatte valita. Ei tavalinen ihminen saa valita.

Minä en ymmärrä sitä, kun minulle sanotaan, ettette ymmärrä ”vihamielisyyttä”. En minä ole vihamielinen. Minä päätän omistakin tuloistani. Jos minä täältä putoan, niin kysymys on myös omasta tulostani. Minä en ole valmis nostamaan omia tulojani täällä.

14.57 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aiemmin te olitte valmiita nostamaan niitä enemmän kuin tässä esityksessä esitetään nostettavaksi.

Se, mikä monesti keskustelusta jää ehkä monilta huomaamatta, on se, että kansanedustajallahan ei ole ollut mahdollisuutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, koska me emme ole palkkatyössä. Meillä ei ole työsopimusta, tämä on luottamustehtävä, ja tämän takia meillä ei täyty tässä niin sanotusti työssäkäyntivelvoite. Eli tämä on hyvin erityinen tilanne. Itse pidän ihan hyvänä sitä ja uskon, että se kyllä sopii kansan oikeustajuun, että eläkejärjestelmä, sellaisenaan kuin se oli, oli aivan turhan avokätinen ja soti ainakin omaa oikeustajuani vastaan.

En silti voi olla ajattelematta, että niitä erittäin kokeneita edustajia, jotka ovat pitkän uran tehneet, toimineet ministereinä, kohdellaan tässä kyllä aika kovalla kädellä. Mutta seison tämän esityksen takana ja uskon, että tästä on parempi jatkaa, ja uskon, että kansa on tähän tyytyväinen siinä vaiheessa, kun tämä saadaan päätettyä.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi puhujalistaan.

14.58 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Keväällä 2016 tein lakialoitteen kansanedustajien sopeutumiseläkkeen lakkauttamisesta, johon allekirjoituksia tuli vain perussuomalaisien eduskuntaryhmästä. No, media otti sitten tämän lakialoitteen jälkeen tästä kopia ja alkoi lehdissä kirjoittamaan väärinkäytöksistä, mitä sopeutumiseläkkeen johdosta on tapahtunut. Lumipallo alkoi vyörymään, ja sitten tuli kansalaisaloite, missä vaadittiin kansanedustajien sopeutumiseläkkeen lakkauttamista, ja nyt sitten ollaan täällä salissa käsitellyssä olevan lakialoitteen johdosta, jossa tarkoituksena on lakkauttaa kansanedustajien sopeutumiseläkejärjestelmä ja siirtää kaikki entiset ja nykyiset kansanedustajat saman sopeutumisrahajärjestelmän piiriin.

Tämä on hyvä ja kannatettava asia, mutta perussuomalaisien vastalauseen muutosesityksillä lakialoitteesta tulisi vielä parempi ja vielä oikeudenmukaisempi. Siksi kannatankin edustaja Meren tekemiä esityksiä, jotka hän äsken esitti.

14.59 Pertti Salolainen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä laissa on hyvää ja huonoa. Hyvää on se, että tämä sopeutumiseläke lakkautetaan. Huonoa on se, että tähän jää pahoja virheitä, todella pahoja. Tässä paha virhe on se, mikä tulisi poistaa, että eläkkeeseen laskettaisiin 15 vuotta joko uran alusta tai lopusta välivuodet pois lukien. Esimerkiksi allekirjoittaneella 38 vuoden kansanedustajavuosiin tämä ei yltäisi kummastakaan päästä. Lakia on siten muutettava, että 15 vuoden yhtenäinen kausi välivuodet pois lukien voidaan aloittaa mistä kohdasta tahansa, jotta oikeudenmukaisuus toteutuisi. Siis tässä on paha virhe. Meitä ei kohdella samalla tavalla. Juuri tätä ongelmaahan tässä haluttiin muuttaa ja korjata, mutta se on nyt epäonnistunut.

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

Sitä paitsi uran alussa ei välttämättä ole merkittäviä luottamustoimia. Ei voi olla niin, että osaa kansanedustajista kohdellaan oikein ja toisia väärin, jotkut voivat saada eläkettä ministerivuosista ja toiset eivät. Tässä ei ole mitään tasapuolista ja oikeudenmukaista.

Kiinnitän huomiota myöskin toiseen asiaan. Useat eduskunnassa pitkään palvelleet kansanedustajat ovat olleet huolissaan eläkelakien epäoikeudenmukaisuudesta. Olemme keskustelleet ongelmasta muun muassa Mauri Pekkarisen, Sirkka-Liisa Anttilan, Seppo Kääriäisen, Ilkka Kanervan ja allekirjoittaneen ryhmässä. Tietävästi asia koskee muitakin. Olemme kertoneet ongelmasta myös ryhmiemme johdolle ja puhemies Paula Risikolle. Asiaan on kiinnitetty myös eduskunnan oikeusasiamiehen huomiota.

Mistä on kysymys? On tapauksia, joissa edustaja on ollut eduskunnassa esimerkiksi yli 35 vuotta eli kolme kertaa täyteen edustajaeläkkeeseen vaadittavan 15 vuoden ajan. Tähän aikaan on mahtunut myös ministerivuosia, mutta niin sanotun yhteensovituksen seurauksena esimerkiksi entinen ministeri ei saisi senttiäkään eläkettä ministerinä toimimisesta. Tällaista kansanedustajaa rangaistaan siitä, että hän on tehnyt elämässään muutakin kuin kansanedustajan ja ministerin työtä. Olisi siis ollut parempi olla työttömänä. Silloin ei tätä ongelmaa olisi syntynyt.

Katsomme, että nyt olisi kiinnitettävä huomiota ongelmaan ja poistettava yhteensovitus, joka on täydellisen ristiriidassa sen yleisen eläkeperiaatteen kanssa, että koko työura vaikuttaa eläkkeen suuruuteen. On väitetty, että meitä, eduskuntaa, koskeva voimakkaampi kertymä olisi se este tässä, mutta tätä voimakasta kertymää voisi sen verran vähentää kuin olisi ollut oikeudenmukaista niiden kertymävuosien perusteella.

Eli tähän lainsäädäntöön on nyt kerta kaikkiaan jäänyt karmeita virheitä. Onhan se tietysti aika mukava lähteä tästä kansanedustajan peruseläkkeelle kahdeksan vuoden ministerinä raatamisen jälkeen ja 38 vuoden jälkeen. Joskus tässä salissa täytyy kertoa asiat juuri kuin ne ovat. Nyt ne on kerrottu.

15.02 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Salolaisen puheenvuoroon voin ihan joka kohdalta yhtyä. Ja oikeastaan tulee tässä mieleeni, kun olen itse aikanaan istunut kolme vaalikautta perustuslakivaliokunnan työssä, että kyllä tämä esitys olisi kaivannut nyt perustuslakivaliokunnan tarkastelun siitä näkökulmasta, että meitä ei nyt tässä kohdella yhdenvertaisesti, aivan niin kuin edustaja Salolainen täällä erittäin hyvin kuvaili. Kun lainsäätäjät itse eivät pysty kohtelemaan toisiaan oikeudenmukaisesti ja yhdenvertaisesti, niin totta kai silloin pitäisi hälytyskellojen soida.

En minä valita siitä. Minä tulen varmaan sillä eläkkeellä toimeen, minkä täältä saan. Mutta on täysin väärin, että täällä istutaan 36 vuotta siinä toivossa, että se kartuttaa eläkettä, ja päinvastoin kaksi viimeistä vaalikautta ovat sen syöneet, 500 euroa joka kuukausi.

15.03 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun tätä asiaa ensimmäisen kerran salissa käsiteltiin, nostin näitä epäkohtia esille, että ne kansanedustajat, jotka ovat hoitaneet ministeritehtäviä, jäävät tämän uudistuksen jalkoihin. Heitä kohdellaan minun oikeustajuni mukaan väärin.

Täytyy sanoa, että tällaista tulee, kun annetaan asiat harrastelijoitten käsiin. [Leena Meri: Niinpä!] Kun ihmiset alkavat itse päättämään omista eläkkeistään, niin ei voi tulla kuin sutta ja sekunda. Tämä olisi pitänyt ratkaista niin... Minä olen tosi pahoillani siitä, että eduskunnan tahot lähtivät median pyöritykseen mukaan ja halusivat, että tähän puututaan. Oli oikein puuttua meidän eläkejärjestelmän mahdollisiin väärinkäytöksiin, jotka eivät ol-

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

leet ollenkaan kansan oikeustajun mukaisia, että ihmiset voivat nostaa pääomatuloja ja nauttia kansanedustajaeläkettä, enkä halua osoittaa mihinkään poliittiseen suuntaan, mutta se joku taho löytyy jostakin muualta kuin täältä vasemmalta. Tämä olisi pitänyt antaa — nyt on tietysti turha jälkiviisastella, mutta olin sitä mieltä koko ajan — palkkiotoimikunnan kaltaiselle valmistelevalle elimelle, joka olisi tuntenut eläkelainsäädännön, ja sitä olisi harkittu myös perustuslain näkökulmasta.

Minulle tämä tuottaa semmoisen pelon, että nyt ollaan tekemässä niin, että tämä voi avata eläkejärjestelmän muutoksen, kun tätä kuitenkin käsitellään kuin eläkettä. Eli nyt taannehtivasti eläkejärjestelmää muutetaan. Se on minusta aina semmoinen pelottava asia, että ne ansaitut... Me olisimme voineet tehdä niin, että kielletään täällä välittömästi pääomatulojen nostaminen silloin, jos ollaan eduskunnasta kansanedustajaeläkkeellä. Sen me olisimme voineet tehdä heti ja sitten antaa hyvän, toimivan ratkaisun rakentaa oikeudenmukaisen järjestelmän.

Minä olisin, niin kuin vastauspuheenvuorossani sanoin, ollut tosi tyytyväinen, jos oltaisiin menty ansiosidonnaisen päivärahan kaltaiseen järjestelmään mutta nimenomaan ei ansiosidonnaiseen järjestelmään, koska ansiosidonnaisella päivärahalla oleva henkilö voi nauttia pääomatuloista niin, että ansiosidonnaista päivärahaa nautitaan. Se olisi ollut se oikea tie. No, nyt perussuomalaiset haluavat, että nostettaisiin vielä enemmän kuin se nyt nousi, että se olisi ansiosidonnaisen päivärahan kaltainen. [Leena Meri: Ei me olla tässä mitään sellaista ehdotettu!] — Niistä keskusteluista, missä minä olin mukana, [Leena Meri: Ei me olla tässä niin ehdotettu! Älkää vääristellä!] tiedän sanoa, että näin te esititte.

Semmoinen yksi pieni seikka, joka kanssa vaatisi selvitystä: Mitä jos sellainen henkilö, joka on jo työeläkeikässä — 63 vuotta 1 kuukausi — jää nyt pois eduskunnasta? Hän joutuu odottamaan tätä eläkettä 65:een asti ja saa sen aikaa sopeutumisrahaa, joka on hänen eläkettään pienempi. Minun mielestäni tämä on jotenkin käsittämätöntä, että me olemme tällaisessa asemassa, että meillä on pöydällä keskeneräinen — tai sanotaanko, että huonosti valmisteltu — lainsäädäntö, joka olisi voitu valmistella hyvin ja nimenomaan niin, että amatöörit eivät itse hoitele omia palkkioitaan. Kyllä minä uskon, että jokainen meistä varmaan osaa hoitaa omat raha-asiansa, toiset hyvin ja toiset huonosti. — Kiitoksia. [Pertti Salolainen: Hyvä puheenvuoro!]

15.08 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Salolainen perusteli tämän asian, ja olisi kohtuullista tietysti kuulla, miksi näitä hänen puheenvuorossaan esittämiään näkökantoja täällä ei kukaan asetu vastustamaan. Minusta se on hiukan erikoinen tilanne, että silloin ei voi välttyä vaikutelmalta, että hänen argumentaationsa onkin sataprosenttisesti oikea. Minun mielestäni se on oikea. Mutta mihin voi perustua sellainen ikään kuin haamupäätöksenteko — erityisesti nyt katson sosiaali- ja terveysvaliokunnan suuntaan — että siitä huolimatta, että nämä argumentit ovat olleet siellä käytettävissä, mitään ei tapahdu? Ja kun täällä nyt jokaisesta risun räjähdyksestä käydään keskustelua, niin näin selkeästä epäoikeudenmukaisuudesta, josta tässä edustaja Salolainen avasi keskustelua, ei kukaan täällä suostu nousemaan ylös ja kertomaan, että tämä onkin oikea ratkaisu, jonka sosiaali- ja terveysvaliokunta on tässä tehnyt.

Minä haastan nyt kyllä niitä, jotka ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, täällä perustelemaan sen, mikä tuossa Salolaisen argumentaatiossa on vialla. Mikä siinä on sellaista, jota eduskunta ei voisi allekirjoittaa? Me olemme tästä käyneet paljon keskustelua, ja se on eduskunnan johdon tiedossa, se on ryhmänjohtajien tiedossa, se on sosiaali- ja terveys-

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

valiokunnan tiedossa, ja se on myöskin palkkiotoimikunnan tiedossa, jonka mandaattiin tämä ei valitettavasti kuulunut — olisi voinut kuulua, jos se olisi haluttu hoitaa. Mutta ennen muuta minä nousin ylös kysyäkseni: mikä siinä on, että Salolaisen esittämää linjausta täällä ei voida pitää oikeana? Kertokaa se nyt ihmeessä tässä tilanteessa jo vihdoin viimein.

15.10 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että me olemme tässä tilanteessa sen takia, että tämä ulkoinen paine, joka kohdistuu eduskuntaan, pakotti tekemään ratkaisun, joka ei kestä oikeudenmukaista tulkintaa, ja ryhmät hyväksyivät sen, jotta saatiin joku ratkaisu aikaan. Olen siis yksi niistä, jotka ovat omassa eduskuntaryhmässään hyväksyneet tämän sen takia, että en saanut omia näkemyksiäni läpi, joilla olisin halunnut tämän asiallisen, perusteellisen valmistelun, jotta nämä asiat, joita edustaja Salolainen toi esille, ja monta muuta siinä sisällä olisivat olleet järkevästi toteutettavissa, kun me olisimme tehneet ensin ratkaisun, että pääomatuloja ei saa nostaa silloin, kun olet kansanedustajaeläkkeellä, ja sitten rauha valmistelulle.

15.11 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Voi kun vasemmistoliitto olisi sitten alun perin tukenut esimerkiksi meitä näissä keskusteluissa. Puhuimme usein siinä alkumetreillä — minä puhuin ja moni muukin, en nyt muista, ketkä kaikki sen totesivat — että meidän piti lähteä korjaamaan tämä virhe tässä sopeutuseläkkeessä ja poistaa se pääomatulokertymä siinä, ettei ole mahdollista esimerkiksi saada pääomatuloja, kun se sopeutuseläke voi kestää siis vuosikausia, kymmeniä vuosia. Tätä piti lähteä korjaamaan, mutta siellä pöydällä haluttiin pitää näitä. Voi olla niin kuin edustaja Myllykoski sanoi, että haluttiin sitten sopia. No, en tiedä, alkää nyt antako periksi, jos ette halua sopia.

Ja sanoitte äsken tuossa, ette te ette suostuisi tämmöiseen ansiosidonnaiseen päivärahaan, jossa on pääomatulot mukana. Siis tavalliset ihmiset ja kaikki, jotka ovat nyt ansiosidonnaisella päivärahalla, muut ihmiset, voivat tienata pääomatuloja. Täällä valiokunnan lausunnossa todetaan, jos olette lukenut tämän, että ”edustaja voi tehtävän päätyttyä valita, hakeeko hän sopeutumisrahaa vai työttömyysetuutta” eli ansiosidonnaista päivärahaa. Teillä on se mukana täällä. Täällä ei ole rajausta vasemmistoliiton eriävänä mielipiteenä näin kuin te kerroitte, eli kertokaa sitten ihan avoimesti se, mitä olette ajaneet, ja tämä piti tehdä...

Mutta siitä täytyy sanoa, että vasemmistoliitto kyllä näissä neuvotteluissa esitti samoin kuin mekin, että tämä pitäisi jonkun muun ratkaista, että oltaisiin korjattu vain tämä ongelmakohta ja annettu laajempaan valmisteluun tämä koko järjestelmä, jossa olisi voitu huomioida näitä erilaisia näkökohtia. Siinä kun ryhmänjohtajat lähtivät myllertämään sitä asiaa, niin sen nyt näki, kun siellä ei ollut kunnollista virkamiesvalmistelua takana.

Mutta sitten minä haluaisin kysyä nyt, kun ihmiset kuuntelevat tuolla, edustajat Anttila ja Salolainen: te esititte, että tämä on tosi ikävä tilanne, kun ei tienaa, ja moni kansalainen kyselee eläkekattojen perään. Voitteko tässä kertoa nyt, mikä se eläke on, millä te joudutte tulemaan toimeen, koska minä luulen, että aika moni kansalainen ajattelee, että kun siellä pienellä työeläkkeellä on vedetty koko ikä, 40 vuotta, niin miksi me olisimme nyt sitten siinä tilanteessa. Olettaisin, että te tulette teidän eläkkeillänne toimeen. Jos te haluatte nyt avata tätä keskustelua tässä, niin kertokaa, mikä se on se pieni eläke, jolla te joudutte tulemaan toimeen.

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

15.13 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me tulemme toimeen sillä kansanedustajan peruseläkkeellä, joka meille nyt annetaan, mutta onko teidän mielestänne oikein, että meillä on täällä kahdenlaisia kansanedustajia ja entisiä ministereitä, joista jotkut saavat myöskin ministerieläkettä ja jotkut eivät? [Leena Meri: Ker tokaa se summa!] Onko se teidän mielestänne oikein? [Leena Meri: Minä kysyin nyt, paljonko te saatte, koska te sanoitte, että se on niin pieni!] — Ettekö ole tietoinen, mikä on kansanedustajan eläke? [Leena Meri: En minä ole miettinyt eläkettä, työtä teen!] — No niin.

15.14 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Se pihvi tässä asiassa on mielestäni yhä se, että perussuomalaiset vastustivat ja vastustavat kansanedustajan sopeutumisrahan määrän nostoa. Se on tässä keskustelussa tullut ilmi, että ainakin vasemmistoliittoa tämä asia ilmeisesti jollain tapaa vaivaa, koska he käyvät niin voimakkaasti nyt hyökkäykseen perussuomalaisia kohtaan. Mielestäni nämä teidän argumenttinne ovat hyvin puutteelliseen ja harhaanjohtavaan tietoon perustuvia, ja se, että te esitätte niitä toistuvasti, on vain teidän tapanne yrittää nyt mustamaalata perussuomalaisten linjaa tässä.

Kun edustaja Myllykoski ryhtyi puhumaan näistä tuolloin käydyistä eduskuntaryhmien välisistä neuvotteluista ja vetoamaan myös niihin, niin sen koen itse vähän ikäväksi, kun ei niistä ole pidetty pöytäkirjaa ja en itse ole ollut siellä paikalla ja on vaikea jollain tapaa hahmottaa, miksi koette tämän perussuomalaisten näkemyksen siellä olleen tämä, jonka esitätte tässä. Kun perussuomalainen eduskuntaryhmä päätti tästä silloin keskenään, ennen noita neuvotteluja, niin silloin todettiin, että voidaan hyväksyä se, että kansanedustajat ovat samalla viivalla palkansaajan kanssa. Se on mielestäni yhä aika hyvä lähtökohta, ja tuo samalle viivalle palkansaajan kanssa asettaminenhan merkitsee näiden etuisuuksien lisäksi myös velvollisuuksia, kuten työttömyysvakuutusmaksuja tai aktiivimallia.

Oikeastaan oleelliset kysymykset tässä ovatkin nyt, että sen sijaan, että vasemmistoliitostakin keskitytään vain moittimaan perussuomalaisia näillä harhaanjohtavilla ja puutteelliseen tietoon perustuvilla syytöksillä, niin voisiko vasemmistoliittokin sitten vastata, miksi te haluatte kansanedustajan sopeutumisrahan määrän nostoa. SDP:ltäkin olisi kiva kuul la vastaus tähän samaan kysymykseen, samoin siihen, miksi SDP, tai edes vasemmistoliitto, te ette tahdo, että kansanedustajat kuuluvat aktiivimallin piiriin. Vastatkaa tähän. [Jari Myllykoski: Heti kun tulee puheenvuoro!]

15.16 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Eräs näkökohta, josta en ole varma, onko se tässä keskustelussa tullut esille, on tietysti myös se, että kansanedustajahan ei ole työsuhteessa ja tämä ei ole sellainen työpaikka, mihin voisi oikeastaan millään aktiivisuudella hakea muuten kuin neljän vuoden välein. Se ajankohta on itse asiassa kohta lähestymässä, kun tänne voi hakea, ja sitten se ajankohta taas ei pian olekaan lähellä.

Tuohon edustaja Kanervan puheenvuoroon voinevat vastata myös tämän aloitteen allekirjoittaneet ryhmien puheenjohtajat, koska hehän varmaan tietävät, minkä ovat allekirjoittaneet. Ja siitä olen myös samaa mieltä, että jonkinlainen palkkiotoimikunnan järjestely tässä asiassa olisi kenties ollut parempi, koska on kohtuullisen irvokas näytelmä, että kansanedustajat itse keskustelevat ja päättävät omista palkkioistaan ja myöhemmistä sopeutumisrahoistaan.

Mutta noin suuressa kuvassa, kun unohdetaan nämä kauneusvirheet, on kuitenkin hyvä, että tämä vanhan maailman jäännös ja epäkohta näistä sopeutumiseläkkeistä sinänsä tässä

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

korjaantuu ja poistuu. Ikävää tietysti on se, että tähän samaan uitettiin mukaan parannuksia nykyisille edustajille, mutta niiden suhteenhan on edelleen mahdollista noudattaa aktiivista katumista sillä, että kannatatte ja äänestätte perussuomalaisten pykälämuutoksen puolesta.

15.18 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Täällä käydyn keskustelun perusteella ehdotan, että asia jätetään pöydälle sitä varten, että puhemiesneuvosto harkitsisi nyt vielä, onko tähän syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto, kun ilmiselvästi täällä käydyssä keskustelussakin [Leena Meri: Täällä on perustuslakivaliokunnan lausunto!] on käynyt ilmi se, että tämä ei ole yhdenmukainen, yhdenvertainen edustajien kesken. [Pertti Salolaisen välihuuto]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä on puhujalista. Pyydän edustajaa varamaan puheenvuoron. — Edustaja Myllykoski.

15.18 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Jos pala kerrallaan niitä vastauksia perussuomalaisille:

Kun edustaja Meri kertoo tässä, että kansanedustajan on mahdollista valita, niin toivoin, että tekin osaltanne lukisitte sen mietinnön pohjan. Mitä sillä on tarkoitettu? Sillä on tarkoitettu, että vain lyhyen ajan kansanedustajana toimineelle annetaan mahdollisuus pitää ansiosidonnainen turva edellisen työsuhteensa ansion perusteella. Ei siis kansanedustajan tuloista makseta ansiosidonnaista päivärahaa. Siinä on aivan vinha ero.

Minun täytyy sanoa sosiaalisen oikeudentajuni mukaan, että jos henkilö, joka olisi täällä vaikka vajaan vuoden palkkiotyössä eikä saisi sopeutumisrahaa, putoaisi vieläpä työttömyysturvan osalta, niin en minä voi koskaan hyväksyä semmoista epäoikeudenmukaisuutta, että henkilö, joka on täällä hetken kansanedustajana, hylättäisiin vallan yhteiskunnan tukiverkostosta. [Leena Meri: Samalle viivalle muiden kanssa!]

Ja tämä on juuri se kohta, mihinkä te nyt vetoatte, että kun vasemmistoliitto haluaa sitä ja vasemmistoliitto tätä. Me esitimme siinä vaiheessa, kun täällä ei ollut tämän lakialoitteen osalta — te ette tuoneet koskaan sitä siinä omassa esityksessänne — [Leena Meri: Ai aktiivimalliako? Monta kertaa!] silloin tätä aktiivimallia. Minulle sopii kyllä aktiivimalli, mutta ei se, mitä te tässä koetatte sanoa, että hyväksymällä teidän aktiivimallilausekkeenne minä kannattaisin sellaista mietintöä, [Leena Meri: Selittelyä!] joka epäasiallisesti poistaisi ihmiset työttömyysturvan piiristä, jos he olisivat täällä esimerkiksi puoli vuotta. Minä en voi hyväksyä semmoista järjestelmää. [Leena Meri: Eihän me semmoista esitetä!]

15.20 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ehkä toisin kuin tästä keskustelusta nyt saa kuvan, ymmärtääkseni tämä on kuitenkin kaikkien kannalta erittäin hyvä asia, että me saamme muutettua tätä sopeutumiseläkejärjestelmää, joka on ollut kohtuuton, ja me pääsemme semmoiseen tilanteeseen, joka on kuitenkin lähempänä niin sanotusti normaalia palkkityössä käyvän tilannetta. Meillä kansanedustajilla on tietysti se erikoisuus, että emme saa palkkaa vaan palkkiota, ja senkin takia tähän lakiin piti sitten tehdä sellaisia muutoksia, joissa katsotaan, että tässä kuitenkin puhutaan enemmänkin palkan tyyppisestä kuin palkkiosta. Siksi esimerkiksi jossain vaiheessa, kun tätä uudistusta yhdessä ryhmät veivät eteenpäin, tulivat ne huolet ja kysymys siitä, voiko tämä johtaa nyt siihen, että eläke-etuuksiin takautuvasti voidaan muidenkin kansalaisten osalta puuttua. Mutta näinhän ei

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

ole, koska todellakaan tämä kansanedustajien sopeutumiseläke ei ole saman tyyppinen eläke kuin se, mitä palkansaajat tai yrittäjät omasta työstään maksavat.

Kaiken kaikkiaan pidän kyllä hyvänä, että me saamme tähän selkeästi muutoksen. On totta, että tietysti se on vähän hölmöä, että me itse joudumme tekemään tämän lakimuutoksen kautta eikä tätä ehdotusta pystynyt tekemään vaikka se palkkiotoimikunta. Mutta koska tämä vaatii lainmuutoksia, se menee nyt tätä reittiä. Tietysti on hyvä, että me teemme tämän nyt tulevaa eduskuntaa varten, eikä niin, että uusi eduskunta olisi päättämässä itse sitten niistä asioista. Siinä mielessä on hyvä, että me saisimme tämän nyt maaliin.

Tässä sitten myös samalla, kun tätä mietittiin, tarkasteltiin muita sosiaaliturvaan liittyviä kohtia, jotka olivat tulleet esille jo silloin, kun edellisen kerran kansanedustajan sopeutumisjärjestelmää muutettiin ja sopeutumisrahan piiriin osa edustajista siirrettiin, ja silloinhan siinä lausunnossa valiokunnat totesivat, että nämä muutkin epäkohdat olisi syytä käydä läpi ja katsoa, miten niitä tulisi muuttaa, jotta ei synny sellaisia kohtuuttomia tilanteita, että kansanedustaja uransa jälkeen sairastuu ja sitten sitä sairausrahaa tai muuta lasketaan ei suinkaan sen kansanedustajan palkkion mukaisesti vaan minimillä, niin että siinäkin ollaan lähempänä normaaleja palkansaajia.

Kaiken kaikkiaan pidän tärkeänä, että me saisimme tämän lain nyt hyväksyttyä. Ymmärsin, että täällä on joitain pieniä kohtia, joihin on yritetty löytää ratkaisuja, mutta suuressa kuvassa tämä on tärkeä eteenpäinmeno, ja toivon, että tämä saadaan hyväksyttyä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Anttila on tehnyt esityksen pöydällepanosta. Pyytäisin edustajaa täydentämään esitystä: mihin täysistuntoon haluatte tämän pantavaksi pöydälle?

15.23 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Ajatukseni oli se, että olisi keskustelu puhemiesneuvostossa sen selvittämiseksi, tarvitseeko tältä osin, kun puhutaan kansanedustajien yhdenvertaisuudesta, kuulla perustuslakivaliokuntaa. Ja silloin sitten se, mihin istuntoon, määräytyy sen mukaan, kun puhemiesneuvosto on asian käsitellyt. En tiedä voiko tällaista tehdä, mutta tämä oli ajatukseni. [Pertti Salolaisen puheenvuoropyyntö]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Käydään tämä edustaja Anttilan esitys läpi. — Meillä on oltava nyt tässä istunnossa, jos tätä kannatetaan, tiedossa se, mihin täysistuntoon halutaan tämä siirtää. Eli kalenterista täytyisi katsoa nyt joku täysistunto.

15.24 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Ensi viikolla vaikka sitten tiistaina. Silloin puhemiesneuvosto ehtii käydä läpi tämän minun kysymykseni.

15.24 Pertti Salolainen kok: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Anttilan ehdotusta nimenomaan kansanedustajien tasa-arvon kannalta tässä kysymyksessä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: On tehty kannatettu esitys, että asia laitetaan pöydälle ensi viikon tiistain täysistuntoon, jonka päivämäärä on 12.3. Nyt voidaan keskustella tästä aikataulusta, onko tämä sopiva edustajille. — Edustaja Meri.

15.25 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Itse kun olen perustuslakivaliokunnan jäsen, niin en sinänsä tätä nyt suoranaisesti osaa vastustaakaan, mutta tässä taisi tulla joille-

Punkt i protokollet PR 170/2018 rd

kin vähän yllätyksenä, että tähän on ollut perustuslakivaliokunnan käsittelyssä. [Sirkka-Liisa Anttila: Tiedän sen!] No, en tiedä, mutta on jännää, harmillista, että te ette ole tuonut tätä ryhmänjohtajille tiedoksi. Kun esimerkiksi pääministeripuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kaikkonen oli siellä meillä kuultavana [Puhemies koputtaa] perustuslakivaliokunnassa, tätä ei tuotu esiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Meri, me keskustelemme nyt tästä ajankohdasta.

Minä keskustelen oikeastaan myös siitä aikataulusta, sillä kun tämä on ollut jo PeVissä, niin vähän ihmettelen tätä esitystä. [Sirkka-Liisa Anttila: Me tiedämme, mutta onko se puoli selvitetty?]

Andre vice talman Tuula Haatainen: Sirkka-Liisa Anttila har understödd av Pertti Salolainen föreslagit att detta ärende bordläggs till plenum nästa tisdag 12.3.2019. Ärendet bordläggs alltså. Finns det övriga förslag gällande bordläggning?

Riksdagen avslutade debatten om bordläggning av ärendet.

Riksdagen bordlade ärendet till plenum 12.3.2019.